

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่สุดที่มนุษย์ใช้ในการติดต่อเพื่อสื่อความหมาย การทำความเข้าใจซึ่งกันและกันและการถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก ตลอดจนความต้องการของแต่ละบุคคลล้วนต้องอาศัยภาษาเป็นสื่อกลางทั้งสิ้น ภาษาจึงนับเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคม ดังที่ เปลื้อง ณ นคร (2526) กล่าวไว้ว่า "ไม่มีกิจการอันใดในชีวิตเราที่ไม่ต้องใช้ภาษา โดยที่ภาษาเป็นเครื่องทำความเข้าใจกัน คนหนึ่งคิดอย่างไร ก็ส่งภาษาให้อีกฝ่ายหนึ่งรู้ ต่างก็รู้เรื่องกัน ภาษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งของชีวิต" แม้ว่ามนุษย์สามารถสื่อความหมายกันได้หลายวิธี โดยใช้ภาษาท่าทางบ้าง สัญลักษณ์บ้าง แต่การสื่อสารทางวาจา นับเป็นการสื่อความหมายที่สำคัญที่สุด ทุกชาติทุกภาษาเห็นพ้องต้องกันว่าการสื่อสารทางวาจาเป็นเครื่องมือในการสื่อความหมายที่ดีกว่าวิธีอื่น ๆ ดังที่ พิศมัย วิฑูเรศกุล กล่าวไว้ว่า การสื่อสารทางวาจาเป็นสิ่งสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งในการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคม ซึ่งผู้พูดต้องอาศัยน้ำเสียงเป็นสื่อ ใช้สีหน้า ท่าทาง ประกอบการพูด ทำให้เกิดความเข้าใจที่ติดต่อกัน

ฉะนั้นการพูดจึงนับเป็นการสื่อสารที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของมนุษย์มาก เพราะมนุษย์ใช้การพูดเพื่อถ่ายทอดความรู้ ความคิด และความรู้สึกความต้องการของกันและกัน การพูดได้นำความสำเร็จมาสู่บุคคลจำนวนมาก ทั้งด้านการดำรงชีพในสังคมและด้านอาชีพการงาน นอกจากนี้ความเป็นไปในด้านต่าง ๆ ของส่วนรวม เช่น ด้านศาสนา การเมือง การค้า การต่างประเทศ และอื่น ๆ ที่ล้วนแล้วแต่ต้องอาศัยการพูดเพื่อสร้างความเข้าใจความศรัทธา การประสานประโยชน์และการให้ความร่วมมือกันทั้งสิ้น ในระดับประถมศึกษา มุ่งเน้นสัมฤทธิ์ผลของทักษะทั้งสี่ทางภาษา คือ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน

(กระทรวงศึกษาธิการ, 2525) นอกจากนี้ พะนอม แก้วกำเนิด (2532) ยังให้ความเห็น

เกี่ยวกับการใช้ภาษาไทยของเด็กว่า "ขณะนี้เด็กใช้ภาษาไทยอยู่ในอาการนำวิตกการปรับหลักสูตร จะเน้นเรื่องภาษาไทย"

เมื่อพิจารณาถึงความบกพร่องทางการเรียนการสอนภาษาไทย พบว่า สัมฤทธิผลทางการเรียนของเด็กยังไม่เป็นที่น่าพอใจ กรรณิการ์ พวงเกษม (2535) ชาญชัย นิยมดิษฐ์ (2532) และ วงษ์ อมรศีลสวัสดิ์ (2532) ต่างก็มีความเห็นตรงกันว่า สาเหตุประการสำคัญที่สุดคือ ด้วครู ครูส่วนใหญ่ยังใช้วิธีสอนโดยยึดตัวครูเป็นหลัก จัดกิจกรรมการเรียนการสอนไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยสังเคราะห์กระบวนการหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ที่พบว่า ครูประถมศึกษาส่วนใหญ่ยังใช้พฤติกรรมการสอนประเภทครูเป็นผู้แสดงมากกว่าเด็ก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2532) เป็นเหตุให้การเรียนภาษาไทยของเด็กไม่บรรลุตามจุดประสงค์ของหลักสูตร

การเรียนการสอนภาษาไทยที่ได้ผลนั้น จะต้องสอนให้ทักษะทั้งสี่สัมพันธ์กัน ซึ่งเป็นกระบวนการทางธรรมชาติในการสอนภาษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2522) ดังที่หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2533) ได้กำหนดแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยด้านการพูด ไว้ดังนี้

เสนอรูปแบบที่ถูกต้องของการแสดงมารยาทและบุคลิกภาพที่ดีในการพูด
อธิบายถึงผลของการมีมารยาทและบุคลิกภาพที่ดีในการพูด แล้วสรุปเป็นข้อปฏิบัติ
ฝึกแสดงมารยาทและบุคลิกภาพที่ดีในการพูดในโอกาสต่าง ๆ โดยเน้นการใช้คำพูดให้ถูกต้องสมกับกาลเทศะและบุคคลตามคำแนะนำของครู

ฝึกพูดออกเสียงให้ถูกต้องตามอักขรวิธีเกี่ยวกับคำที่ใช้ในชีวิตประจำวัน คำควบกล้ำ คำที่มี ร ล และฝึกใช้คำในการพูดตามหลักเกณฑ์ทางภาษา

ฝึกพูดสนทนา เล่าเรื่อง อธิบาย บรรยายความรู้สึก รายงานเรื่องราวต่าง ๆ
การใช้น้ำเสียง ถ้อยคำ ความต่อเนื่อง และสาระสำคัญของเรื่อง

ฝึกอธิบายชักถาม แสดงความคิดเห็นเชิงวิจารณ์ และสรุปความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อความที่พูด
ฝึกใช้ทักษะการพูดในการเล่านิทาน เล่าเรื่องราวแฝงคติธรรม แสดงบทบาทสมมติ
เล่นเลียนแบบ แสดงละคร เล่นปริศนาคำทาย ต่อคำคล้องจอง ร้องเพลง ท่องบทร้อยกรองที่ไพเราะ การเล่นเกมของเด็กที่มีบทร้อง การละเล่นต่าง ๆ โดยเน้นความสนุกสนานเพลิดเพลิน
จากการร่วมกิจกรรมทางภาษา

ให้มีความสามารถในการคิดลำดับเหตุการณ์ วิพากษ์วิจารณ์ สรุปความ มีทักษะในการพูดสนทนา เล่าเรื่อง รายงาน อภิปรายและบรรยายความรู้สึก พูดสื่อความได้ชัดเจน ถูกต้อง คล่องแคล่ว มีความชื่นชมต่อภาษาไทย มีมารยาทและบุคลิกภาพที่ดีและใช้ทักษะการพูดเพื่อความบันเทิงต่าง ๆ

จากแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทย ในระดับประถมศึกษาเพื่อให้บรรลุผลตามจุดประสงค์ของหลักสูตรดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ควรใช้หลาย ๆ วิธี แต่วิธีที่น่าสนใจ และน่าจะนำมาใช้ได้ผลดี คือ การจัดการเรียนการสอน ตามแนวการสอนเพื่อการสื่อสารตามแนวคิดกลุ่มปฏิสัมพันธ์ สำหรับแนวคิดการสอนเพื่อการสื่อสารนี้จะเน้นการใช้ภาษาของผู้เรียน เป็นหลักการทางภาษาศาสตร์เชิงสังคมวิทยา (Social linguistics) กระบวนการสอนตามแนวทฤษฎีนี้จะเน้นปฏิสัมพันธ์ในการใช้ภาษาระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน และระหว่างผู้เรียนเป็นสำคัญ และกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกลอยจากแสดงออกทางภาษา หรือการใช้ภาษาเพื่อสื่อความหมายทางการพูดด้วยตนเอง จะทำให้การพัฒนาภาษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรมชาติ เนื้อหาที่จัดขึ้นในสังคมตามสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ ครูมีหน้าที่คอยช่วยเหลือแนะนำแก้ไขการใช้ภาษาที่ถูกต้องแก่ผู้เรียน

การสอนตามแนวการสอนเพื่อการสื่อสารเป็นวิธีสอนที่สอดคล้องกับเป้าหมายของการเรียนภาษา คือ มุ่งให้ผู้เรียนสามารถสื่อสารได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ในชีวิตจริง นอกจากนี้วิธีสอนยังเน้นกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ฝึกการใช้ภาษา ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสฝึกฝนเพื่อสื่อความหมายในการใช้ภาษา ผู้เรียนได้เรียนรู้ทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็นคู่และเป็นกลุ่ม รู้จักช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีวินัยและความรับผิดชอบ

คริสตินา แบทท พอลสตัน (Christina Bratt Paulston, 1976) เสนอวิธีการฝึกทักษะการสื่อสารเพื่อให้การฝึกมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยแบ่งออกเป็น 4 ลำดับ ดังนี้ขั้นตอนในการฝึกดังนี้

ขั้นที่ 1 การฝึกแบบกลไก (Mechanical drills) การฝึกระดับนี้นักเรียนต้องจำและเข้าใจหลักเกณฑ์ที่ถูกต้องในรูปแบบต่าง ๆ เช่น หลักเกณฑ์การแนะนำตนเอง หลักเกณฑ์การเล่าเรื่องจากภาพ หลักเกณฑ์การเล่านิทาน เป็นต้น การฝึกขั้นนี้เป็นกิจกรรมในการนำไป

พัฒนาความสามารถในการสื่อสาร ให้นักเรียนใช้ภาษาได้อย่างคล่องแคล่ว ตัวอย่างที่นักเรียนสามารถทำได้ คือ รู้หลักเกณฑ์การเล่านิทาน รู้หลักการสัมภาษณ์ รู้หลักการสนทนาที่ดี เป็นต้น

ขั้นที่ 2 การฝึกอย่างมีความหมาย (Meaningful drills) การฝึกระดับนี้อยู่ในขั้นจำได้ นักเรียนมีความรู้และความเข้าใจ ความหมาย หลักเกณฑ์ รูปแบบการใช้ภาษาอย่างถูกต้องเหมาะสมของเรื่องที่จะพูดได้เป็นอย่างดี นักเรียนสามารถพูดได้ถูกต้องตามหลักภาษา ออกเสียงได้ถูกต้องชัดเจน เช่น ออกเสียงตัว ร ล และคำควบกล้ำ พูดได้ตรงตามจุดประสงค์ของเรื่อง และการใช้ภาษาได้เหมาะสมกับกาลเทศะและบุคคล

ขั้นที่ 3 การฝึกเพื่อการสื่อสาร (Communicative drills) เป็นการฝึกในระดับความเข้าใจพฤติกรรมกรพูดเพื่อการสื่อสารนั้นอาศัยการถ่ายทอด รูปแบบ หลักเกณฑ์ จากสิ่งที่ได้เรียนมาแล้วในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เหมาะสม ขั้นนี้นักเรียนจะใช้เวลาฝึกมากที่สุด และมีอิสระที่จะพูดสื่อสาร โดยใช้น้ำเสียง ท่าทาง ใช้อุปกรณ์ประกอบการพูด เพื่อให้ผู้ฟังสนใจ

ขั้นที่ 4 ชั้นกิจกรรมปฏิสัมพันธ์ (Interaction activities) ขั้นนี้เป็นขั้นที่เปิดโอกาสให้นักเรียนสื่อสารทางคำพูด โดยครูสร้างสถานการณ์ต่าง ๆ ให้นักเรียน ในกิจกรรมการเรียนการสอนที่จะสื่อสารกันในสังคม โดยให้นักเรียนมีโอกาสปฏิสัมพันธ์กันในห้องเรียน สร้างและรักษาสัมพันธ์ภาพทางสังคม ซึ่งจะครอบคลุม เรื่องการพูดในสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น การแนะนำตนเอง การแนะนำบุคคลให้รู้จักกัน การปฏิเสธ การขอโทษ และขอบคุณ เป็นต้น นักเรียนจะได้เรียนกฎเกณฑ์ในสังคม ฝึกแลกเปลี่ยนความคิดเห็น วิจารณ์ ตีชม โต้ตอบ ซักถามกับผู้พูด ผู้พูดจะมีแนวคิดใหม่ในการปรับปรุงตนเอง เพื่อพัฒนาความสามารถในการสื่อสาร จะเห็นได้ว่า กิจกรรมการเรียนการสอน ทักษะการสื่อสารทางวาจาเป็นกิจกรรมที่มีคุณค่า เหมาะจะนำมาใช้สอนภาษาไทยในระดับประถมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกทักษะทางด้านการสื่อสารทางวาจาโดยเฉพาะ ได้ใช้บุคลิกลักษณะของตนเองในการเรียนภาษา การแสดงท่าทาง การใช้น้ำเสียง การจินตนาการ ทำให้เกิดความมั่นใจ กล้าแสดงออกในสิ่งที่สร้างสรรค์ ตลอดจนเป็นการสอนที่ทำให้นักเรียนได้เปลี่ยนบรรยากาศ ทำให้บทเรียนมี

ชีวิตชีวา สิ่งเหล่านี้จะส่งผลให้นักเรียนเกิดความชื่นชมและมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนภาษาไทยต่อไป

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำการสอนแบบการใช้ทักษะการสื่อสารทางวาจาตามแนวคิดกลุ่มปฏิสัมพันธ์มาทดลองสอนภาษาไทยในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เพื่อเปรียบเทียบผลของการใช้ทักษะการสื่อสารทางวาจา ซึ่งได้แก่ การเล่าเรื่อง และการสนทนาตามแนวคิดกลุ่มปฏิสัมพันธ์ที่มีต่อความสามารถทางการพูดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างกลุ่มที่เรียนโดยการใช้ทักษะการสื่อสารทางวาจา ตามแนวคิดกลุ่มปฏิสัมพันธ์และกลุ่มที่เรียนตามปกติ และเพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการใช้ทักษะการสื่อสารทางวาจาตามแนวคิดกลุ่มปฏิสัมพันธ์ ส่วนใหญ่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 นั้น ได้เรียนรู้ค่าความหมายของคำ รูปประโยค มามากพอสมควรแล้วในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 และในชั้นนี้ นักเรียนยังไม่ได้เริ่มเรียนกลุ่มประสบการณ์พิเศษ (ภาษาอังกฤษ) ซึ่งนักเรียนจะสับสนในเรื่องของคำศัพท์ รูปประโยค ไวยากรณ์ ในวิชาภาษาอังกฤษได้ และนักเรียนในวัยนี้ยังมีความสามารถในการใช้เหตุผล เข้าใจความหมายของคำพูดได้ถูกต้องสามารถให้คำจำกัดความที่เป็นนามธรรมมีความสนใจสิ่งต่าง ๆ ได้นาน เริ่มมีความสนใจปัญหาสังคมและโลกภายนอก ชอบอภิปราย แสดงความคิดเห็น มีความคิดริเริ่ม (กรรณิการ์ พวงเกษม, 2535) รวมทั้งประสบการณ์ในการสอนของผู้วิจัยพบว่า นักเรียนส่วนมากไม่กล้าแสดงออกทางการพูด พูดไม่ชัด ออกเสียง ร ล คำควบกล้ำไม่เป็น และไม่คำนึงถึงรูปแบบการใช้ภาษาที่เหมาะสมกับสถานการณ์ บุคคล กาลเทศะและจากสภาพสังคมปัจจุบันที่เป็นสังคมข้อมูลข่าวสาร มีการใช้ภาษาที่หลากหลายแตกต่างกัน จึงเป็นสาเหตุสำคัญที่การสื่อสารทางวาจานั้น จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตประจำวันมากยิ่งขึ้นในการที่จะสื่อสารให้เข้าใจตรงกัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาผลการใช้ทักษะการสื่อสารทางวาจาตามแนวคิดกลุ่มปฏิสัมพันธ์ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เพื่อให้ได้ผลการวิจัยออกมาอย่างเด่นชัดที่สุด และผลของการวิจัยครั้งนี้จะเป็นแนวทางปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยในระดับประถมศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลของการใช้ทักษะการสื่อสารทางวาจา ในการเล่าเรื่อง และการสนทนา ตามแนวคิดกลุ่มปฏิสัมพันธ์ที่มีต่อความสามารถทางการพูดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มที่เรียนโดยการใช้ทักษะการสื่อสารทางวาจา ตามแนวคิดกลุ่มปฏิสัมพันธ์และกลุ่มที่เรียนตามปกติ
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการใช้ทักษะการสื่อสารทางวาจา ตามแนวคิดกลุ่มปฏิสัมพันธ์

สมมติฐานของการวิจัย

คริสตินา แบรท พอลสตัน (Christina Bratt Paulston, 1976)

ได้เสนอแนะให้ครูสร้างสถานการณ์เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการได้สื่อสารอย่างมีความหมายกับเพื่อน ๆ ในสถานการณ์ต่าง ๆ ก่อนที่จะสื่อสารได้ ผู้เรียนจำเป็นต้องเรียนรู้ทักษะทางภาษาก่อน แล้วนำทักษะเหล่านั้นไปใช้ในการสื่อสาร ซึ่งจากการศึกษาของ ซันดรา เจ ซาวิกนอน (Sandra J. Savignon 1972 อ้างถึงใน นิตยา ประพฤติกิจ, 2526) พบว่า ผู้เรียนจะอดทนที่จะเรียนรู้รูปแบบภาษา ถ้าเขารู้ว่าในไม่ช้าเขาจะได้นำรูปแบบที่เรียนไปใช้ได้สถานการณ์ที่เป็นจริง

วาย เอส เอสโคลา (Y.H. Escola 1980 : 1985-A อ้างถึงใน กาญจนา จงอุตสาห์, 2530) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของการได้รับการฝึกด้านสมรรถภาพในการใช้ภาษาในการสื่อสารที่มีต่อการพัฒนาทักษะการฟัง-พูดของนักเรียนที่เรียนภาษาเยอรมันในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย รัฐแมริแลนด์ แบ่งนักเรียนเป็นสองกลุ่ม คือ กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มควบคุมเรียนการฟัง-พูด โดยไม่ได้รับการฝึกกิจกรรมการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร กลุ่มทดลองเป็นนักเรียนที่ได้รับการฝึก โดยกิจกรรมการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารทักษะฟัง-พูด จากการทดสอบปรากฏว่าคะแนนการพูดของนักเรียนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยกลุ่มทดลองมีคะแนนสูงกว่า การศึกษาครั้งนี้จึงสรุปได้ว่า การฝึกสมรรถภาพในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารมีส่วนทำให้พัฒนาการด้านการฟัง-พูดของนักเรียนดีขึ้น

ลินดา ลอมบาร์โด (Linda Lombardo 1984 อ้างถึงใน สุลีรัตน์ ภัทรานนท์, 2531) ได้ทดสอบความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษามหาวิทยาลัยในประเทศอิตาลี เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระดับความสามารถในการพูดและความบกพร่องของการพูด ทดสอบโดยให้นักเรียนจับคู่กันโดยวิธีสุ่มนักศึกษาแต่ละคนจะได้รับคำสิ่งที่แตกต่างกันและต้องสนทนากัน เพื่อให้แต่ละคนได้ข้อมูลที่ตนเองต้องการ ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีสามารถพูดได้ดี นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ยังขาดความรู้ด้านคำศัพท์พื้นฐานที่จำเป็นต้องใช้ในการพูดตามสถานการณ์ต่าง ๆ และยังใช้โครงสร้างประโยคต่าง ๆ ผิดอยู่

ซันดรา เจ ซาวิกนอน (Sandra J. Savignon, 1972 อ้างถึงใน นิติยา ประพฤติกิจ, 2526) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Communicative Competence : An Experiment in Foreign - Language Teaching" เพื่อเปรียบเทียบผลการทดสอบ 3 ด้าน คือ ด้านภาษา ความสามารถในการสื่อสาร และทัศนคติ โดยทำการทดลองกับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ที่เรียนภาษาฝรั่งเศส ในระดับวิทยาลัย จำนวน 3 ห้องเรียน รวม 42 คน การศึกษาทดลองทั้ง 3 กลุ่ม ด้วยวิธีต่างกัน ดังนี้

กลุ่มทดลองที่ 1 มีการฝึกฝนและแสดงด้วยการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร เช่น การทักทาย การถามทาง การนัดหมาย เป็นต้น

กลุ่มทดลองที่ 2 มีการดูภาพยนตร์และอภิปรายเป็นภาษาอังกฤษ เกี่ยวกับเรื่องการเมืองปัจจุบัน สังคม และเรื่องวัฒนธรรมของชาติฝรั่งเศส

กลุ่มทดลองที่ 3 เป็นกลุ่มควบคุม ได้รับการฝึกในห้องปฏิบัติการทางภาษา เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาพื้นฐาน

ผลการวิจัยปรากฏว่า กลุ่มที่ได้รับการฝึกทักษะเพื่อการสื่อสารได้คะแนนการทดสอบความสามารถในการสื่อสารสูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่ไม่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญในการทำแบบทดสอบมาตรฐานความสามารถทางภาษา

การศึกษาค้นคว้านี้แสดงให้เห็นว่า ความสามารถในการสื่อสารทางด้านการพูดสามารถพัฒนาขึ้นได้โดยการจัดกิจกรรมขึ้นเฉพาะ

ผู้วิจัยเห็นว่าการฝึกทักษะการสื่อสารทางวาจาจะช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น จึงตั้งสมมติฐานดังนี้

นักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนโดยการใช้ทักษะการสื่อสารทางวาจา ตามแนวคิดกลุ่มปฏิสัมพันธ์ มีผลของการใช้ทักษะการสื่อสารทางวาจาสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่เรียนตามปกติ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2538 โรงเรียนวัดประยูรวงศาวาส สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 60 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 30 คน และกลุ่มควบคุม 30 คน
2. ผู้วิจัยใช้เวลาในการทดลอง รวม 10 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน คือ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์ วันละ 2 ชั่วโมง ชั่วโมงละ 3 คาบ คาบละ 20 นาที

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. นักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่ได้รับการวัดผลทางด้านทักษะการปฏิบัติ ก่อนเรียน
2. นักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีความสามารถใกล้เคียงกัน เนื่องจากผู้วิจัยเลือกตัวอย่างประชากรแบบจับคู่คะแนน

คำจำกัดความในการวิจัย

ทักษะการสื่อสารทางวาจา หมายถึง ความสามารถในการพูดเพื่อสื่อความหมายให้ผู้อื่นเข้าใจตามที่ตนต้องการในที่นี้มี 2 ประเภท ได้แก่ การเล่าเรื่อง และการสนทนา

การเล่าเรื่อง หมายถึง การพูดบรรยายเรื่องให้ผู้ฟังมีความรู้และประสบการณ์ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อถ่ายทอดความรู้และเพื่อความเพลิดเพลิน ประกอบด้วย การเล่านิทาน เล่าประสบการณ์ เล่าประวัติ เล่าเหตุการณ์สำคัญ และเล่าความรู้ทั่วไป

การสนทนา หมายถึง การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งกันและกัน การให้ข้อมูลข่าวสาร ระหว่างบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ได้แก่ การสนทนาในกลุ่ม การสนทนาแบบนี้จึงไม่มี การวางแผนล่วงหน้าและผู้สนทนาไม่ได้เตรียมตัวมาก่อน

การสอนทักษะการสื่อสารทางวาจาตามแนวคิดกลุ่มปฏิสัมพันธ์ หมายถึง ขั้นตอนการสอน ตามแนวคิดของ คริสตินา แบทท พอลสตัน (Christina Bratt Paulston, 1976) แบ่งเป็น 4 ขั้น ตามลำดับดังนี้

ขั้นที่ 1 การฝึกแบบกลไก (Mechanical drills) เป็นขั้นเสนอเนื้อหา โดยการ จัดกิจกรรม เกมต่าง ๆ ขั้นนี้จะช่วยให้นักเรียนมีความรู้ ความจำและเข้าใจเรื่องหลักเกณฑ์รูปแบบ ต่าง ๆ ของการเล่าเรื่องและการสนทนา เพื่อนำไปพัฒนาความสามารถในการสื่อสารและใช้ภาษา ได้อย่างคล่องแคล่ว

ขั้นที่ 2 การฝึกอย่างมีความหมาย (Meaningful drills) ขั้นนี้นักเรียนจะมี ความรู้และเข้าใจความหมายของหลักเกณฑ์และรูปแบบการฝึกทักษะการเล่าเรื่องและการสนทนา ซึ่งการฝึกอย่างมีความหมายเหล่านี้ ได้แก่ นักเรียนสามารถพูดได้ตรงตามจุดประสงค์ของเรื่อง ถูกต้องตามหลักภาษา ออกเสียงได้ถูกต้องชัดเจน เช่น ออกเสียงตัว ร ล และคำควบกล้ำ ใช้ ภาษาได้เหมาะสมกับกาลเทศะและบุคคล

ขั้นที่ 3 การฝึกเพื่อการสื่อสาร (Communicative drills) เป็นขั้นที่นักเรียน แสดงพฤติกรรมเพื่อการสื่อสาร ได้แก่ การเล่าเรื่อง และการสนทนาโดยอาศัยรูปแบบและ หลักเกณฑ์เนื้อหาที่ได้ เรียนมาแล้วจากแบบฝึกแบบกลไก และการฝึกอย่างมีความหมายนักเรียนมี อิสระในการพูดสื่อสาร ซึ่งการฝึกทักษะขั้นนี้นักเรียนสามารถใช้น้ำเสียง ท่าทาง ใช้อุปกรณ์ประกอบ การพูดทำให้ผู้ฟังสนใจ

ขั้นที่ 4 ขั้นกิจกรรมปฏิสัมพันธ์ (Interaction activities) ขั้นนี้ครูจะเปิดโอกาสให้นักเรียนสื่อสารทางวาจา โดยที่ครูจะสร้างสถานการณ์ต่าง ๆ ให้นักเรียน กิจกรรมการเรียนการสอนจะทำให้ให้นักเรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กันในห้องเรียน ครูจะให้นักเรียนฝึกวิจารณ์ ดิษฐ์ และแสดงความคิดเห็นจากเรื่องที่นักเรียนในชั้นได้พูดไปแล้ว เพื่อให้นักเรียนนำไปปรับปรุงตนเอง

การสอนตามแผนการสอนปกติ หมายถึง การสอนการพูดตามกิจกรรมการสอนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในคู่มือครูกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีองค์ประกอบของแผนการสอน ดังนี้คือ

- ก. ความคิดรวบยอด
- ข. จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม
- ค. เนื้อหา
- ง. กิจกรรมการเรียนการสอน
- จ. สื่อการสอน
- ฉ. การวัดผลประเมินผล

แบบทดสอบการใช้ทักษะการสื่อสารทางวาจา หมายถึง แบบทดสอบเพื่อใช้วัดความรู้ด้านการใช้ทักษะการสื่อสารทางวาจา ตามแนวคิดกลุ่มปฏิสัมพันธ์

แบบประเมินการใช้ทักษะการสื่อสารทางวาจา หมายถึง แบบประเมินเพื่อใช้วัดความสามารถ ด้านการสื่อสารทางวาจาทางภาคการปฏิบัติ ในการเล่าเรื่องและการสนทนา ผล หมายถึง คะแนนจากการสอบด้านความรู้ และการประเมินความสามารถทางภาคการปฏิบัติ

ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกที่ดี ความยินดี และเต็มใจที่ได้ร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งได้จากแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมการใช้ทักษะการสื่อสารทางวาจาโดยกำหนดเป็นคะแนน

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หมายถึง นักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2538 โรงเรียนวัดประยุรวงศาวาส กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับหลักและทฤษฎีการสอนการพูด การจัดกิจกรรม การสอนพูด การสร้างแผน การสร้างแบบทดสอบ จากตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. เลือกตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการทดลอง ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2538 โรงเรียนวัดประยุรวงศาวาส สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร
 - 2.1 เลือกโรงเรียน โดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือ
 - 2.1.1 เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ มีจำนวนห้องเรียน และจำนวนนักเรียนเพียงพอที่จะทำวิจัยได้
 - 2.1.2 เป็นโรงเรียนที่อยู่ในเขตชุมชน ค่อนข้างแออัด นักเรียนสนใจและให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนจัดให้ ผู้ปกครองส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับราชการและค้าขาย มีฐานะปานกลางถึงดี (สถิติของปี 2536)
 - 2.1.3 เป็นโรงเรียนที่ผู้บริหารและคณะครูเห็นความสำคัญและสนับสนุนงานวิจัย จากการสุ่มตัวอย่างประชากรแบบเจาะจง ผู้วิจัยได้ตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดประยุรวงศาวาส สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานครที่กำลังเรียนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2538
 - 2.2 นำผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย ภาคความรู้ ที่ได้จากการสอบปลายภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2537 ของนักเรียน 5 ห้อง จำนวนนักเรียนทั้งหมด 188 คน
 - 2.3 เลือกนักเรียน โดยวิธีจับฉลากมาจำนวน 60 คน จากนักเรียนทั้งหมด 188 คน
 - 2.4 นำคะแนนของนักเรียนทั้ง 60 คน มาจัดเรียงลำดับจากคะแนนมากไปหาคะแนนน้อย
 - 2.5 จับคู่คะแนนของนักเรียนที่มีคะแนนเท่ากัน หรือใกล้เคียงกันจับเป็นคู่ได้จำนวน 30 คู่ แต่ละคู่จับฉลากเข้ากลุ่ม 2 กลุ่ม จนครบ 30 คู่

2.6 จับฉลากเลือกกลุ่มผู้วิจัย ได้กำหนดให้กลุ่มที่จับฉลากได้หมายเลข 1 เป็นกลุ่มทดลองที่เรียนโดยการใช้ทักษะการสื่อสารทางวาจาตามแนวคิดกลุ่มปฏิสัมพันธ์ จำนวน 30 คน และกลุ่มที่ได้หมายเลข 2 เป็นกลุ่มควบคุมที่เรียนตามแผนการสอนปกติ จำนวน 30 คน

3. สร้างแผนการสอนโดยการใช้ทักษะการสื่อสารทางวาจา ตามแนวคิดกลุ่มปฏิสัมพันธ์ จำนวน 30 แผน และแผนการสอนตามปกติ จำนวน 30 แผน แล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ตรวจสอบพิจารณาความถูกต้องเหมาะสม ความครอบคลุมเนื้อหาและกิจกรรม ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะ สร้างเครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วย แบบทดสอบการใช้ทักษะการสื่อสารทางวาจา จำนวน 60 ข้อ แบบประเมินทักษะการสื่อสารทางวาจา เพื่อวัดความสามารถในการเล่าเรื่อง จำนวน 10 ข้อ แบบประเมินทักษะการสื่อสารทางวาจา เพื่อวัดความสามารถในการสนทนา จำนวน 10 ข้อ และแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการใช้ทักษะการสื่อสารทางวาจา จำนวน 18 ข้อ

4. นำเครื่องมือในการวิจัย ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ตรวจสอบพิจารณาความถูกต้องเหมาะสม ความครอบคลุมเนื้อหาภาษาที่ใช้ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

5. นำแบบทดสอบการใช้ทักษะการสื่อสารทางวาจาที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่โรงเรียนโฆสิตสโอมสร สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร ซึ่งไม่ใช่ตัวอย่างประชากร จำนวน 30 คน แล้วนำคะแนนมาวิเคราะห์ ค่าความยาก และค่าอำนาจจำแนก คัดเลือกข้อสอบที่มีค่าความยากตั้งแต่ .20 - .80 และค่าอำนาจจำแนก .20 ขึ้นไป จำนวน 40 ข้อ

6. นำแบบทดสอบที่คัดเลือกไว้แล้ว 40 ข้อ ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนโฆสิตสโอมสร สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ซึ่งไม่ใช่ตัวอย่างประชากรกลุ่มเดิม จำนวน 30 คน นำคะแนนมาหาค่าความเที่ยง โดยใช้สูตร คูเดอร์ ริชาร์ดสัน ได้ค่าความเที่ยงของแบบทดสอบเท่ากับ 0.68

7. นำแบบทดสอบการใช้ทักษะการสื่อสารทางวาจาที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดสอบกับนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนการทดลองสอน ใช้เวลาทดสอบ 1 ชั่วโมงนำมาตรวจและเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยโดยการทดสอบค่าที

8. สร้างความคุ้นเคยกับนักเรียนแต่ละกลุ่ม โดยสอนตามแผนการสอนการสร้าง ความคุ้นเคยกับนักเรียนกลุ่มละ 2 ชั่วโมง

9. ทำการสอนกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมโดยใช้แผนการสอนที่สร้างขึ้น ใช้เวลาสอนรวม 10 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์ วันละ 2 ชั่วโมง ชั่วโมงละ 3 คาบ คาบละ 20 นาที

10. นำแบบทดสอบการใช้ทักษะการสื่อสารทางวาจาไปทดสอบทั้งกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมใช้เวลา 1 ชั่วโมง แล้วให้นักเรียนกลุ่มทดลองทำแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมการใช้ทักษะการสื่อสารทางวาจา เมื่อเสร็จสิ้นการทดลอง

11. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ ดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลด้านความรู้จากแบบทดสอบการใช้ทักษะการสื่อสารทางวาจา

11.1 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้การใช้ทักษะการสื่อสารทางวาจา ก่อนการทดลองของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมด้วยการทดสอบค่าที (t-test)

11.2 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้การใช้ทักษะการสื่อสารทางวาจา หลังการทดลองของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมด้วยการทดสอบค่าที (t-test)

11.3 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้การใช้ทักษะการสื่อสารทางวาจา ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมด้วยการทดสอบค่าที (t-test)

ตอนที่ 2 ข้อมูลภาคปฏิบัติจากคะแนนความสามารถการใช้ทักษะการสื่อสารทางวาจา จากแบบประเมินทักษะการสื่อสารทางวาจา

11.4 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.) ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมด้วยการทดสอบค่าที (t-test)

11.5 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.) จากคะแนนแบบสอบถาม ความพึงพอใจของนักเรียน และแปลความตามเกณฑ์ที่กำหนด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เป็นแนวทางให้ครูได้เข้าใจและเห็นความสำคัญในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อฝึกทักษะด้านการพูด และสร้างเครื่องมือแบบประเมินทักษะการสื่อสารทางวาจาแก่นักเรียนในระดับของตน
2. ได้ตัวอย่างการจัดทำแผนการสอนด้วยกิจกรรม การสนทนาและการเล่าเรื่อง และแบบทดสอบการใช้ทักษะการสื่อสารทางวาจา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
3. เป็นข้อมูลและเป็นแนวทางสำหรับครู และผู้เกี่ยวข้องในการพิจารณากิจกรรมในการสอน การสนทนา และการเล่าเรื่อง ในระดับประถมศึกษาต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย